

Anonymiserad version

Översättning

C-685/21 – 1

Mål C-685/21

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

15 november 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberster Gerichtshof (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

21 oktober 2021

Klagande:

YV

Motpart:

Stadtverkehr Lindau (B) GmbH

Oberster Gerichtshof har [utelämnas] i målet mellan klaganden YV [utelämnas], mot motparten Stadtverkehr Lindau (B) GmbH, Lindau, [utelämnas] Tyskland, [utelämnas] rörande 58 710 euro [utelämnas] och fastställelse (tvisteföremålets värde: 10 000 euro), med anledning av klagandens överklagande av avgörandet som Oberlandesgericht Innsbruck i egenskap av appellationsdomstol meddelade den 18 mars 2021, GZ 1 R 5/21a-12, vilken fastställde avgörandet som Landesgericht Feldkirch meddelade den 28 december 2020, GZ 45 Cg 72/20t-5, [utelämnas] meddelat följande:

b e s l u t :

1. Följande fråga hänskjuts till Europeiska unionens domstol för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF:

Ska ett företag som visserligen inte är ett försäkringsbolag men som till följd av ett undantag från den obligatoriska försäkringen enligt i artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/103/EG av den 16 september

2009 om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet (kodifierad version), samt enligt tillämplig lagstiftning likställs med en försäkringsgivare och ansvarar på samma sätt som en sådan för de motorfordon som denne innehar enligt försäkringslagstiftningen, anses vara en försäkringsgivare i den mening som avses i artikel 11.1 och artikel 13.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område?

2. [utelämnas] [förfarandet förklaras vilande]

S k ä l :

1. Bakgrund

1 Klaganden, YV, med hemvist inom förstainstansdomstolens domkrets, blev den 30 juli 2019 svårt skadad vid en olycka med en linjebuss i Lindau (Tyskland) som innehades av motparten, Stadtverkehr Lindau (B) GmbH (nedan kallat Stadtverkehr Lindau). Stadtverkehr Lindau är ett kommunalt lokaltrafikföretag som enligt 2 § stycke 5 i Pflichtversicherungsgesetz (den tyska lagen om obligatorisk försäkring) är undantagen från skyldigheten att teckna en ansvarsförsäkring.

2. Parternas huvudargument

- 2 YV har yrkat att Stadtverkehr Lindau ska förpliktas utge skadestånd. Tvisten gäller huruvida de österrikiska domstolarna har internationell behörighet.
- 3 YV har till stöd för sitt yrkande åberopat artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i förordning (EU) nr 1215/2012 (Bryssel Ia-förordningen). Stadtverkehr Lindau är visserligen inte ett försäkringsbolag. Bolaget är emellertid i egenskap av ett kommunalt lokaltrafikföretag undantaget från skyldigheten att teckna en ansvarsförsäkring. Därför är Stadtverkehr Lindau enligt tysk rätt skyldig att ersätta skador som omfattas av försäkringsplikten på samma villkor som en obligatorisk ansvarsförsäkring. Det måste således även vara möjligt att väcka talan direkt vid domstolen för den ort där försäkringsgivaren har sin hemvist.
- 4 Stadtverkehr Lindau har yrkat att talan ska ogillas. Stadtverkehr Lindau är inte ett försäkringsbolag vilket innebär att de försäkringsrättsliga bestämmelserna i Bryssel Ia-förordningen inte är tillämpliga. Undantaget från försäkringsplikt kan inte påverka detta.

3. Tidigare förfarande

- 5 Domstolen i första instans avvisade talan på grund av att den saknade internationell behörighet. Behörighet enligt artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen omfattar endast talan som väcks mot ett försäkringsbolag och inte – som i förevarande mål – mot fordonets innehavare.
- 6 Domstolen i andra instans fastställde detta avgörande. Den delade den första instansens uppfattning att en talan som väckts mot innehavaren av ett fordon som varit inblandat i en olycka inte är en försäkringstvist i den mening som avses i Bryssel Ia-förordningen. Att Stadtverkehr Lindau inte omfattas av försäkringsplikt påverkar inte denna bedömning.
- 7 Oberster Gerichtshof (Österrike) ska nu pröva YV:s överklagande med vilket hon vill få fastställelse av att de österrikiska domstolarna är behöriga. Hon har vidhållit uppfattningen att bestämmelsen i artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen enligt vilken talan får väckas vid domstolen för den ort där käranden har sin hemvist är tillämplig. Hon har gjort gällande att Stadtverkehr Lindau enligt tysk rätt ansvarar på samma sätt som en försäkringsgivare till följd av undantaget från försäkringsplikt. Vidare är YV den svagare parten i förhållande till Stadtverkehr Lindau i den mening som avses i EU-domstolens praxis. För att undvika motsägelsefulla tolkningar är det nödvändigt att låta denna omständighet få verkan även för frågan om vilken domstol som är behörig.

4. Rättsliga grunder

- 8 4.1. Artikel 11.1 b och artikel 13.2 i förordning (EU) nr 1215/2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel Ia-förordningen) har följande lydelse:

Artikel 11

1. Talan mot en försäkringsgivare som har hemvist i en medlemsstat får väckas...

b) i en annan medlemsstat, vid domstolen för den ort där käranden har hemvist om talan väcks av försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare...

Artikel 13

...

2. Bestämmelserna i artiklarna 10, 11 och 12 gäller om den skadelidande väcker talan direkt mot försäkringsgivaren, om sådan direkt talan är tillåten.

9 EU-domstolen har mot bakgrund av dessa bestämmelser, som redan fanns i förordning (EG) nr 44/2001 (Bryssel I-förordningen), i fast praxis bekräftat att den skadelidande har rätt att väcka talan direkt mot motpartens ansvarsförsäkringsgivare vid den domstol där den skadelidande har hemvist (C-463/06, Odenbreit; C-340/16, KABEG).

10 4.2. Stadtverkehr Lindau omfattas av undantaget från skyldigheten att teckna en ansvarsförsäkring enligt 2 § stycke 1 punkt 5 i Pflichtversicherungsgesetz (den tyska lagen om obligatorisk försäkring) (nedan kallad PflVG). Enligt denna bestämmelse gäller 1 § PflVG (det vill säga skyldigheten att teckna en ansvarsförsäkring) inte för:

5. juridiska personer som erhåller skydd genom en sammanslutning för fördelning av skadeståndsanspråk som är undantagen från försäkringstillsynen enligt 3 § stycke 1 punkt 4 i Versicherungsaufsichtsgesetz (den tyska lagen om tillsyn av försäkringsföretag)

11 Denna bestämmelse hänvisar till 3 § stycke 1 punkt 4 i Versicherungsaufsichtsgesetz (den tyska lagen om tillsyn av försäkringsföretag). Enligt denna bestämmelse omfattas följande inte av tillsynen enligt denna lag:

4. sammanslutningar av kommuner eller kommunalförbund utan status som juridisk person i den mån som de syftar till att genom fördelning mellan medlemmarna ersätta följande typer av skador som uppstår till följd av risker som kan hänföras till medlemmarna och till företag som bedrivs för att fullgöra offentliga uppgifter, i vilka en medlem eller flera medlemmar som är kommuner, eller, i de fall som anges i led b, andra regionala myndigheter, äger minst 50 procent: ...

b) skador i samband med innehav av motorfordon,

...

12 Detta undantag omfattar i allmänhet kommunala transportföretag som inte tecknar en ansvarsförsäkring för sina fordon utan i stället reglerar skador genom att ingå i en sammanslutning med andra kommuner för att upprätta ett fördelningssystem och på detta sätt fördelar risken internt [utelämnas]. Medlemskapet i en sammanslutning för fördelning av skadeståndsanspråk ger medlemmarna rätt att begära ersättning från varandra, medan den skadelidande inte har någon rätt att kräva ersättning från denna sammanslutning (som inte är en juridisk person).

13 4.3. För de fall där undantaget från skyldigheten att teckna ansvarsförsäkring är tillämpligt föreskriver 2 § stycke 2 PflVG följande (den hänskjutande domstolens understrykning):

(2) Innehavare av fordon som undantas från skyldigheten att teckna ansvarsförsäkring enligt stycke 1 punkterna 1–5 ska, i den mån som de inte

erhåller försäkringsskydd genom en ansvarsförsäkring som de tecknat i enlighet med bestämmelserna i denna lag, ersätta de typer av skador som anges i 1 § för föraren och de andra personer som skulle erhålla försäkringsskydd genom en ansvarsförsäkring som tecknats i enlighet med bestämmelserna i denna lag, enligt samma villkor och i samma omfattning som en försäkringsgivare om en sådan ansvarsförsäkring skulle ha tecknats. Skyldigheten begränsas till det lägsta fastställda försäkringsbeloppet. Om en person- eller sakskada orsakas ansvarar innehavaren av fordonet gentemot tredje man även om den skadevällande händelsen som denne ansvarar för gentemot tredje man inträtt till följd av förarens uppsåtliga och rättsstridiga agerande. 12 § stycke 1 andra till femte meningarna ska gälla i tillämpliga delar. Bestämmelserna i 100–124 §§ i *Versicherungsvertragsgesetz* (den tyska lagen om försäkringsavtal) samt 3 och 3b §§ och *Kraftfahrzeug-Pflichtversicherungsverordnung* (den tyska förordningen om obligatorisk motorfordonsförsäkring) ska gälla i tillämpliga delar. Om innehavaren av fordonet uppfyller villkoren enligt första meningen kan denne, med stöd av 116 och 124 §§ i *Versicherungsvertragsgesetz* i tillämpliga delar, kräva att få tillbaka de utgifter denne haft, om försäkringsgivaren, om en försäkring hade funnits, inte hade varit skyldig att utge ersättning till föraren eller andra medförsäkrade; i övrigt har innehavaren inte regressrätt gentemot dessa personer.

- 14 Undantaget från skyldigheten att teckna ansvarsförsäkring innebär således att innehavaren ansvarar som en ansvarsförsäkringsgivare gentemot den skadelidande och kallas därför i Tyskland ”halvförsäkringsgivare” eller ”självförsäkringsgivare”. Detta ansvar inträder utöver det ansvar som åligger denne i egenskap av innehavare och ersätter det ansvar som annars skulle falla på ansvarsförsäkringsgivaren [utelämnas].
- 15 4.4. Bestämmelsen om undantag från skyldigheten att teckna ansvarsförsäkring i 2 § PflVG grundas på artikel 5.1 i direktiv 2009/103/EG om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådant ansvar. Denna bestämmelse har följande lydelse (den hänskjutande domstolens understrykning):

1. En medlemsstat får förordna om undantag från artikel 3 för särskilda fysiska eller juridiska personer, offentliga eller privata. En lista över sådana personer ska upprättas av medlemsstaten och överlämnas till de övriga medlemsstaterna och till kommissionen.

En medlemsstat som förordnar om sådant undantag ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att ersättning utbetalas för sådan förlust eller skada som orsakats inom dess territorium och inom en annan medlemsstats territorium av fordon som tillhör ifrågakvarande personer.

Särskilt ska staten ange vilken myndighet i den stat där förlust eller skada uppkommer som, i enlighet med det landets lag, svarar för ersättning till skadelidande i fall då bestämmelserna i artikel 2 a inte kan tillämpas.

Den ska till kommissionen överlämna listan över personer som undantagits från obligatorisk försäkring samt myndigheter eller organ som ansvarar för ersättningen.

Kommissionen ska offentliggöra listan.

5. Tolkningsfrågan

- 16 5.1. Det framgår klart av själva ordalydelsen av artikel 10 och följande artiklar i Bryssel Ia-förordningen att dessa bestämmelser endast är tillämpliga på försäkringstvister. Det gäller även i fråga om direkt talan mot försäkringsgivaren enligt artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen. Denna bestämmelse ska således inte tillämpas på en talan som väcks mot innehavaren av ett fordon (OGH 2 Ob 189/18k SZ 2018/89; se för ett liknande resonemang även BGH VI ZR 279/14). Detta är även i linje med syftet med de särskilda föreskrifterna för försäkringstvister, vilket, som framhållits av EU-domstolen, är att ge den (aktuella) motparten till försäkringsgivaren som i regel är den svagare parten särskilt skydd genom behörighetsbestämmelserna (C-412/98, Groupe Josi, punkt 64; C-463/06, Odenbreit, punkt 28; C-340/16, KABEG, punkt 28; C-106/17, Hofsoe, punkt 40).
- 17 5.2. I förevarande mål har YV emellertid inte väckt talan mot Stadtverkehr Lindau i dess egenskap av innehavare av motorfordonet. YV har i stället åberopat att Stadtverkehr Lindau enligt tysk rätt på grund av undantaget från försäkringsplikt ansvarar som en ansvarsförsäkringsgivare. I synnerhet föreskriver 2 § stycke 2 PflVG att bestämmelserna i Gesetz über den Versicherungsvertrag (den tyska lagen om försäkringsavtal) (nedan kallad VVG) om ansvarsförsäkring (100–112 §§ VVG) och obligatorisk försäkring (113–124 §§ VVG) ska gälla i tillämpliga delar.
- 18 5.3. Mot denna bakgrund uppkommer frågan huruvida bestämmelserna om behörig domstol i artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen är tillämplig även i förevarande mål.
- 19 (a) En bokstavlig tolkning av nämnda bestämmelser kan leda till slutsatsen att endast en person som faktiskt bedriver ett försäkringsbolag ska anses vara försäkringsgivare. Detta villkor är emellertid inte uppfyllt här, eftersom Stadtverkehr Lindau själv endast ansvarar som en försäkringsgivare, men däremot inte tillhandahåller försäkringstjänster till andra personer. Man kan följaktligen även anse att en skadelidande inte är den typiskt sett svagare parten i förhållande till Stadtverkehr Lindau, nämligen ett bolag med begränsat ansvar som tillhandahåller lokaltrafik.

- 20 (b) Emellertid utesluter lydelsen av artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen inte att begreppet försäkringsgivare omfattar alla personer som är ansvariga enligt den tillämpliga nationella (i förevarande mål tyska) försäkringslagstiftningen.
- 21 Detta synsätt finner stöd i en systematisk tolkning. Försäkringsplikten enligt direktiv 2009/103/EG och bestämmelsen att talan ska väckas vid domstolen där klaganden har hemvist i artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen bidrar båda på ett enhetligt sätt till att skydda den skadelidande: Försäkringsplikten ska säkerställa att den skadelidande får ersättning oberoende av skadevållarens ekonomiska ställning. Möjligheten för kändanden att väcka talan vid domstolen där denne har sin hemvist ska göra det lättare att göra gällande ett sådant anspråk i gränsöverskridande fall. Dessa unionsrättsliga bestämmelser hör således samman i materiellt hänseende och är även samstämmiga.
- 22 Artikel 5.1 i direktiv 2009/103/EG föreskriver visserligen att en medlemsstat får förordna om undantag från försäkringsplikten, men att medlemsstaten i gengäld måste vidta åtgärder för att se till att ersättning utbetalas till skadelidande. Den europeiska lagstiftarens tanke med denna reglering är uppenbart att ett undantag från försäkringsplikten inte får leda till att den skadelidande hamnar i en sämre ställning. Detta har införlivats med tysk rätt (i den mån som är relevant för den aktuella situationen) genom att a) som villkor för undantaget från försäkringsplikten föreskriva risktäckning genom en obligationsrättslig fördelning av skadeståndsanspråk för att den skadelidande inte ska exponeras för risken att den skadevållande hamnar på obestånd på samma sätt som om sistnämnda part skulle omfattas av försäkringsskydd och b) föreskriva att den skadelidande kan väcka talan mot en innehavare av ett fordon som undantagits från försäkringsplikt på samma sätt som mot en försäkringsgivare. Därigenom säkerställs det materiella skyddet för skadelidande även i en situation där undantaget från försäkringsplikt är tillämpligt, oberoende av huruvida den skadelidande har hemvist i Tyskland eller i en annan stat.
- 23 Om man däremot tolkar artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen på så sätt att endast försäkringsbolag omfattas, så skulle ett undantag från försäkringsplikten undergräva skyddet för skadelidande med avseende på vilken domstol som är behörig i gränsöverskridande situationer. I förevarande fall skulle möjligheten att väcka talan vid domstolen där klaganden har sin hemvist vara beroende av huruvida skadan vållats av en långfärdsbuss som omfattas av en ansvarsförsäkring eller en buss i lokal linjetrafik som är undantagen från försäkringsplikt. Det skulle innebära att enhetligheten i bestämmelserna om försäkringsplikt och internationell behörighet skulle gå förlorad.
- 24 Av detta skäl ligger det – även på grund av den unionsrättsliga principen om samstämmighet (artikel 7 FEUF) – nära till hands att ta hänsyn till den värdering från lagstiftaren som ligger till grund för artikel 5.1 i direktiv 2009/103/EG även vid tolkningen av artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen. Det står alltså klart att ett undantag från försäkringsplikten inte

heller i förevarande fall bör leda till att den skadelidande hamnar i en sämre ställning. I det aktuella målet kan detta uppnås genom att begreppet försäkringsgivare tolkas så, att det omfattar alla personer som enligt tillämplig lagstiftning ansvarar enligt samma villkor som en försäkringsgivare i en situation där ett undantag från försäkringsplikten är tillämpligt.

- 25 I detta sammanhang kan YV mycket väl anses vara den (typiskt sett) svagare parten i den mening som avses i EU-domstolens rättspraxis. Det är visserligen möjligt att Stadtverkehr Lindau – till skillnad från ett försäkringsbolag – inte har en intern organisation för skadehantering. Fördelningen av skadeståndsanspråk (det vill säga fördelningen av risken på flera kommuner) gör det emellertid möjligt för Stadtverkehr Lindau att ersätta även höga skadeståndsbelopp utan att bolagets ekonomiska existens äventyras. Stadtverkehr Lindau befinner sig således i en långt starkare ställning ekonomiskt än en typisk skadelidande som är beroende av att skadeståndet utbetalas.
- 26 5.4. Av sistnämnda skäl tenderar Oberster Gerichtshof snarare mot uppfattningen att bestämmelsen i artikel 13.2 jämförd med artikel 11.1 b i Bryssel Ia-förordningen, enligt vilken en kärke kan väcka talan vid domstolen på orten för dennes hemvist, ska vara tillämplig även i förevarande fall. Andra tolkningar är emellertid möjliga. Oberster Gerichtshof är således i egenskap av domstol i sista instans skyldig att begära ett förhandsavgörande.

6. Förfarandet förklaras vilande

[utelämnas]

Oberster Gerichtshof

Wien, den 21 oktober 2021

[utelämnas]